

RAPPORT werkgroep herstelde verhoudingen

Peter Kos (vz)
Tjerk Bosscher
Henk Noordhuis
Martijn Rienstra
Ingeborg Janssen

Wij zijn als werkgroep in het leven geroepen om te onderzoeken of verstoorde onderlinge verhoudingen een blokkade zouden kunnen vormen om te komen tot een mogelijk samengaan van de Unie van Baptistengemeenten (Unie) en de Alliantie van Baptisten en CAMA gemeenten (ABC).

Uitgangspunt bij het onderzoek naar samensmelting tussen Unie en ABC is het gebed van de Heer van onze gemeenten: *Ik bid dat zij allen één zijn (Johannes 17: 11)*. Onderlinge liefde en voor het Koninkrijk vruchtbare samenwerking zijn praktijken die daarbij zichtbaar worden. Bekend is dat sommige gemeenten, hoewel geografisch dichtbij elkaar gevestigd, werkend in en voor Gods Koninkrijk en hetzelfde baptistische gedachtegoed delend, elkaar niet kennen en/of spanningen ervaren. Gevolg is dat onderlinge liefde niet zichtbaar wordt en dat vruchtbare samenwerking ontbreekt. Hoewel het niet beoogd wordt, of zelfs wenselijk is, dat plaatselijke gemeenten gaan fuseren en alles samen gaan doen, zijn voor een mogelijk samengaan van ABC en Unie verstoorde verhoudingen niet goed en zou er herstel plaats dienen te vinden.

De opdracht van de werkgroep 'herstelde verhoudingen' luidde als volgt:

- Onderzoek Unie/ABC gemeenten, die binnen één burgerlijke gemeente gevestigd zijn.
- Analyseer de ontstaansgeschiedenis en de huidige verhoudingen.
- Initieer en faciliteer ontmoetingen tussen gemeente vertegenwoordigers.
- Benoem de kansen en bedreigingen in dit onderzoek naar samensmelting op dit punt.
- Adviseer over de te nemen stappen in het verdere proces om te kunnen komen tot samensmelting.

1. Werkwijze

Er is voor gekozen om een telefonisch onderzoek te doen naar de huidige verhoudingen tussen gemeenten die in één burgerlijke gemeenten gevestigd zijn of dusdanig dicht bij elkaar zijn dat er een verhouding in enig mogelijk vorm aanwezig zou kunnen zijn. Voorafgaand aan dit telefonisch onderzoek is een brief met de gespreksvragen naar de raden van gemeenten gezonden. De mogelijkheid werd open gelaten om eventueel later een diepte interview te doen met enkele gemeenten/situaties.

We hebben voor dit onderzoek in totaal 22 ABC gemeenten en 26 Unie gemeenten benaderd met de vraag hoe de verhouding is met een nabijgelegen gemeente(n) en hoe deze is ontstaan. In totaal zijn er 68 ABC gemeenten en 78 Unie gemeenten.

Op grond van deze benadering hebben we verschillende ontstaansvormen benoemd en verder in het rapport uitgewerkt.

Tijdens de vraagstelling en het verwerken van de antwoorden besepte de werkgroep dat de persoonlijke betrokkenheid van de ondervraagde mede bepalend kan zijn voor het verslag van die bepaalde gemeente. Een oudste die bijvoorbeeld niet bij een scheuring betrokken is geweest en pas later deel werd van een gemeente, reageert anders dan een secretaris, waarvan een deel van zijn familie vertrokken is met alle familiale consequenties van dien. We hebben geprobeerd dit goed te wegen in onze conclusies.

NB. In ons onderzoek kwamen ook zaken die te maken hebben met identiteit naar voren. We gaan daar in dit rapport niet op in, omdat de werkgroep identiteit hier al over schrijft.

2. Uitkomsten

Vooreerst hebben we de ontstaansgeschiedenis van de betreffende gemeenten gecategoriseerd in drie groepen. Te weten:

- a. Gemeenten die gesticht zijn naast een bestaande gemeente
- b. Gemeenten die vanuit de Unie overgestapt zijn naar de ABC (andersom komt niet voor)
- c. Gemeenten die ontstaan zijn vanuit een scheuring en deel zijn van Unie of ABC

a. Gemeentestichting naast de andere gemeente

De bij de ABC horende gemeenten zijn over het algemeen jonger dan de Unie gemeenten. Dat voedt het idee dat de ABC gemeenten afgesplitst zijn, maar dat is doorgaans niet zo. In de meeste gevallen zijn het gemeenten die middels gemeentestichtend werk zijn opgezet als vrije gemeenten. De stichtende gemeente hoorde niet bij de Unie (en was dus een vrije gemeente) en daarmee de ontstane gemeente ook niet. Toen de ABC ontstond hebben velen vanuit de natuurlijke verbinding zich ook bij de ABC aangesloten.

In de meeste gevallen is er bij deze gemeentestichting geen of amper overleg geweest met een al bestaande Unie gemeente ter plaatse. Dat stuit veelal op onbegrip bij Unie gemeenten en geeft het gevoel van gepasseerd worden. Omdat er geen contact werd gelegd ontstond ook de vraag of de bestaande gemeente “dan niet goed genoeg is”, waardoor er afstand gecreëerd werd. Door deze processen is een onderlinge verhouding ontstaan waar de samenwerking in veel gevallen maar moeizaam op gang komt. In een aantal gevallen hebben de gemeenten elkaar later gevonden en is er samenwerking ontstaan, meestal op missionair gebied.

Bij navraag blijkt dat de nieuw gestichte gemeente in veel gevallen helemaal niet heeft nagedacht over een gesprek met de andere gemeente voor dat tot stichting werd over gegaan. Er was geen

veroordeling of negatief waardeoordeel over de andere gemeente; men was niet “tegen” de bestaande gemeente, maar “voor” een nieuwe.

Een niet uitgesproken maar wel voelbare barrière is onderlinge rivaliteit. Om er woorden aan te geven een paar citaten: “Ook al kun je niet uitleggen wat het verschil is tussen beide gemeenten, toch wil ik dat nieuwe leden zich bij ons aansluiten.” en “Als zij zo’n activiteit kunnen doen, kunnen wij dat beter.”

Factcheck

In 15 plaatsen met in totaal 40 gemeenten is er sprake geweest van gemeentestichting naast elkaar, de helft hiervan in de noordelijke drie provincies. De periode van stichting is van midden jaren 80 tot heden. 18 x betrof het een gemeentestichting van ABC-gemeenten, 3x een gemeentestichting van Unie gemeenten. In 3 steden gaat het om migrantengemeenten, zowel ABC als Unie gemeenten.

b. Gemeenten die vanuit de Unie overgestapt zijn naar de ABC

Het beeld heerst dat gemeenten die uit de Unie gaan, overstappen naar de ABC. Wij zijn dit nagegaan en komen - voor zover ons bekend – tot drie gemeenten die daadwerkelijk van de Unie naar de ABC zijn overgegaan. Redenen om uit de Unie te gaan lijken niet zo zeer te liggen in een afzetten tegen de Unie, wel in het ontbreken van een gevoel van verbondenheid met de Unie en de meerwaarde van deelname niet zien. In een andere situatie was er sprake van een scheuring zonder overgang naar de ABC. Er zijn geen gemeenten uit de ABC overgegaan naar de Unie.

Er zijn ook gemeenten uit de Unie gegaan die zich niet aangesloten hebben bij de ABC, maar wel contacten binnen ABC hebben of geheel zelfstandig hun weg zijn gegaan.

Factcheck

In totaal zijn er 12 gemeenten uit de Unie gegaan. 10 daarvan zijn de afgelopen 10 jaar uit de Unie gegaan. 3 van deze 12 gemeenten zijn lid geworden van de ABC. Sinds het ontstaan van de ABC zijn er 3 gemeenten uit de ABC vertrokken.

c. Gemeenten ontstaan vanuit scheuring

In de situaties dat een gemeente is gesticht vanuit een andere, is er altijd sprake van ‘oud zeer’. Voor zover we na kunnen gaan zijn er drie situaties waarbij de ene gemeente door scheuring uit een andere is ontstaan. Daarnaast is er in twee andere situaties sprake geweest van een scheuring in een gemeente waarbij een grote groep zich heeft aangesloten bij een andere lokale ABC of Unie gemeente. Het gaat hierbij om negen betrokken gemeenten.

Factcheck

3 gemeenten zijn uit scheuring ontstaan, hierbij zijn 6 gemeenten betrokken. Vanuit 1 scheuring spelen geen negatieve gevoelens meer vanuit het verleden, in de andere 2 situaties wel. In 2 gemeenten is een grote groep mensen naar een andere gemeente in dezelfde plaats overgestapt, hierbij zijn 4 gemeenten betrokken. 1 van deze gemeenten is eerder uit scheuring ontstaan. In sommige van deze gemeenten is er nog over pijn over deze situatie. In totaal zijn dus 7 gemeenten betrokken in een situatie waarvan de verhoudingen niet hersteld zijn.

Redenen voor scheuring zijn divers. Het heeft vooral te maken met leiderschap, en daarnaast met de visie ten aanzien van vernieuwing (invulling eredienst, muziek) en ethische keuzes. Maar dat blijkt dan eerder de aanleiding te zijn dan de oorzaak. Het blijkt moeilijk om de echte redenen te achterhalen, omdat soms binnen één gemeente een oorzaak verschillend wordt geïdentificeerd (of ervaren) en bovendien de andere gemeente een andere versie van 'de waarheid' heeft.

We merken dat de gevoelens die in een gemeente en tussen gemeenten onderling aanwezig zijn verschillen in gradatie, maar zoals in de inleiding al aangegeven, ook per persoon verschillend kunnen zijn.

Wat we gezien hebben is dat de verstoorde verhouding door een scheuring gevoelens oproepen van:

- Angst voor een volgende scheuring, waardoor men huiverig is om dingen te veranderen.
- Afwijzing, omdat men de indruk kreeg (en soms schijnt dat door individuen ook gezegd te zijn) niet goed genoeg te zijn wat betreft geloof, Bijbelgebruik, visie enzovoorts.
- Boosheid, omdat mensen zich slachtoffer voelen van een complot. Dat het niet goed ging was duidelijk maar de scheuring kwam erg onverwachts en leek achter de schermen voorbereid.
- Verdriet, omdat relaties die voorheen goed waren verstoord zijn.
- Rivaliteit, omdat mensen overgestapt zijn naar andere de andere gemeente of dat dreigen te gaan doen.
- Opluchting, omdat een scheuring voor beide groepen na een verwarrende, moeilijke en stressvolle periode ook duidelijkheid, rust en vrijheid kan geven om verder te kunnen gaan.

3. Voorlopige conclusies

Wat ons het meest is opgevallen is dat het spreekwoord "Onbekend maakt onbemind" ook in de onderlinge verhoudingen tussen Unie en ABC gemeenten van toepassing is. We constateren dat veel gemeenten in dezelfde plaats los van elkaar leven. Het totaalbeeld van deze inventarisatie is tegelijkertijd bemoedigend. Want het verlangen elkaar te leren kennen is aanwezig in de meeste gemeenten.

- 1 66% Van de gemeenten heeft geen andere Unie - of ABC gemeente in dezelfde woonplaats
- 2 Er zijn plaatsen waar gemeenten, hoewel in dezelfde plaats, van elkaars bestaan niet of nauwelijks weten en gewoon langs elkaar heen leven. In 54% van de gemeenten uit dit onderzoek leven de plaatselijke gemeenten langs elkaar heen, of hebben zij een oppervlakkig contact. Deze gemeenten zijn vaak naast elkaar ontstaan.
- 3 Er zijn plaatsen waar gemeenten harmonieus met elkaar omgaan en op verschillende gebieden samenwerken. Dit geldt voor 25% van de gemeenten uit dit onderzoek. In één plaats zijn twee gemeenten op zoek naar een vorm van samengaan.
- 4 Er zijn plaatsen waar het verschil in identiteit van de gemeenten plaatselijke samenwerking in de weg staat, maar waar wel onderling gesprek is. Soms komt de moeite met samenwerking van één kant, soms van beide kanten. Dit geldt voor 5 % van de gemeenten uit dit onderzoek. Er kunnen mogelijke blokkades voor samengaan zijn, maar de meeste van deze gemeenten verwachten deze 'hobbels' te kunnen nemen, mits de vrijheid van lokale gemeenten bewaard blijft.

- 5 Er zijn plaatsen waar de verhoudingen niet goed zijn. 16% Van de gemeenten uit dit onderzoek zijn daarbij betrokken.
- 6 Voor de volledigheid is het goed te benoemen dat het deel zijn van dezelfde Unie of ABC ook niet automatisch leidt tot betrokkenheid of samenwerking. Ofwel, in een aantal plaatsen zijn meerdere Unie gemeenten die nauwelijks contact met elkaar hebben.

Alles overziende concluderen we als werkgroep dat plaatselijke verhoudingen geen blokkades zijn om op landelijk niveau samen te gaan!

We denken dat het samengaan een positieve impuls geeft voor goede en respectvolle onderlinge verhoudingen op plaatselijk niveau en wellicht kan leiden tot vruchtbare vormen van samenwerking.

4. Aanbevelingen

We zien veel kansen en ruimte als het gaat om het mogelijk samengaan van Unie en ABC. In de meeste gemeenten zijn er op plaatselijk niveau geen verstoorde verhoudingen. Wel zien we dat gemeenten in dezelfde plaats elkaar vaak niet kennen en langs elkaar heen leven.

1. De gemeenten die positief of “niet-negatief” tegenover een mogelijk samengaan van Unie en ABC staan bevelen we aan met elkaar in gesprek te gaan, met als doel elkaar te leren kennen en waarderen. “Onbekend maakt onbemind”, we denken dat bekendheid met elkaars gezamenlijk verlangen om God te dienen en Zijn Koninkrijk te bouwen kan leiden tot respect en ondersteuning in elkaars werk en op sommige plekken zelfs tot samenwerking hierin.
2. Met deze toenadering kan nu al begonnen worden. De thema avonden kunnen hierin een eerste rol hebben. We willen voorgangers en raden van ABC en Unie gemeenten stimuleren elkaar in plaatselijk verband te ontmoeten en elkaar te leren kennen.
3. Gemeenten waartussen de onderlinge verhoudingen verstoord zijn worden vanuit hun koepel (Unie of ABC) gestimuleerd om met elkaar (onder leiding van mediators) in gesprek te gaan om op termijn te komen tot verzoening en herstel. We hopen dat, als er gevoeligheden liggen, gemeenten er voor zullen kiezen om niet over, maar met de betreffende personen/gemeenten in gesprek te gaan.